

Bartłomiej Zadworny

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID: 0009-0005-2616-0103
bzadworny@onet.pl

CZY MOSKWA POWRACA DO ZIMNOWOJENNEJ RETORYKI W KOMUNIKACJI STRATEGICZNEJ?

STRESZCZENIE: W ostatnich latach w zachowaniu Rosji widać wyraźny powrót do retoryki, która była widoczna w czasach zimnej wojny¹. Szczególnie po aneksji Krymu w 2014 roku oraz szerzej w kontekście dalszych napięć w relacjach z Ukrainą. W tej retoryce coraz częściej spotykamy takie terminy jak „zagrożenie zewnątrzne”, „wojna informacyjna”, „obronna suwerenności”. Kolejnym celem takiego zachowania jest również skonsolidowanie społeczeństwa, wzmocnienie poczucia narodowej tożsamości oraz próba usprawiedliwienia swojej polityki wewnętrznej oraz zagranicznej. Kluczowym elementem tego zagrożenia są Stany Zjednoczone oraz NATO, przed którymi władze w Moskwie bronią społeczeństwo, nazywając tę sytuację koniecznością obrony przed imperialistycznymi dążeniami Zachodu. Sytuacja ta jest analogiczna jak w przypadku konfliktu na linii USA–ZSRR w czasie zimnej wojny. W pracy zostaną poruszone kwestie wzrostu napięć w kontekście rywalizacji militarno-gospodarczej, co często również jest przedstawiane jako kontynuacja rywalizacji zimnowojennej². Warto na wstępie zauważyć, że pomimo pewnych cech łączących sytuację z ubiegłego wieku oraz z czasów nam współczesnych inny jest kontekst geopolityczny, technologiczny oraz gospodarczy.

SŁOWA KLUCZOWE: komunikacja strategiczna, informacja, odstraszenie, NATO

Wstęp

Od momentu objęcia władzy przez Władimira Putina w Rosji na przełomie lat 1999/2000³ można zaobserwować pewien powolny, ale z czasem nabierający prędkości proces powrotu Rosji do specyficznej retoryki, z jaką mieliśmy do czynienia w okresie istnienia ZSRR⁴. Pewnym przełomowym momentem była 43 Konferencja Bezpieczeństwa w Monachium⁵, w czasie której prezydent Rosji skrytykował działania między innymi USA za prowadzenie operacji militarnych bez zgody ONZ, co określił próbą zastępowania tej organizacji w procesie decyzyjnym przez NATO bądź UE, a nawet podejmowanie jednostronnych decyzji przez władze w Waszyngtonie. Czy w tym wystąpieniu wielu

1 E. Lucas, *Nowa zimna wojna*, Warszawa 2008.

2 M. Skak, *Russian Strategic Culture: Insights from the Full-Scale War Against Ukraine*, „Strategic Panorama” 2023, nr 2, s. 5.

3 Zob. J. Potulski, *Konsolidacja systemu politycznego jako źródło rosyjskich zachowań politycznych w środowisku międzynarodowym*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2023, nr 1/36, s. 22-26.

4 E. Götz, J. Staun, *Why Russia Attacked Ukraine: Strategic Culture and Radicalized Narratives*, „Contemporary Security Policy” 2022, nr 43(3), s. 482-497.

5 Zob. pełna treść wystąpienia prezydenta Władimira Putina, *Wystąpienie Władimira Putina na konferencji w Monachium w sprawie polityki bezpieczeństwa*, 10.02.2007, https://poland.mid.ru/pl/press-centre/news/smolenskaya_katastrofa/wyst_pienie_vladimira_putina_na_konferencji_w_monachium_w_sprawie_polityki_bezpiecze_stwa_10_lutego/ [dostęp 19.01.2025].

komentatorów słusznie dostrzegało próbę powrotu Rosji do roli jednego z mocarstw światowych⁶? Czy krytyka wobec rozszerzania NATO o kolejne państwa znajdujące się w dawnej sowieckiej strefie wpływów mogła spowodować zwrócenie się Moskwy w kierunku swojej dawnej imperialnej pozycji?

Można odnieść wrażenie, że po ustabilizowaniu się sytuacji wewnętrznej w Rosji, przez co należy rozumieć ugruntowanie pozycji Władimira Putina, jego wypowiedź miała charakter preludium do tego, co zaplanował pod kątem realizacji celów polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej⁷. Dynamika rozwoju sytuacji międzynarodowej po 2007 roku i udział w jej przebiegu Federacji Rosyjskiej pozwala podzielić obszary zainteresowania Moskwy na trzy zasadnicze części⁸:

- a) byłe republiki, które wchodziły w skład ZSRR;
- b) państwa znajdujące się pod moskiewską dominacją po 1945 roku;
- c) szeroko pojętą zagranicę, od momentu, w którym Rosja podjęła się próby globalnej projekcji siły.

Celem tych działań jest próba odtworzenia świata wielobiegunowego, w którym rolę Moskwy będzie współdecydowanie w polityce światowej, tak jak miało to miejsce w okresie zimnej wojny⁹. Celem niniejszej pracy będzie prześledzenie kierunków i celów rosyjskiej komunikacji strategicznej od momentu pełnoskalowej inwazji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku do początku 2025 roku.

Strategiczna kultura Federacji Rosyjskiej i jej wpływ na komunikację polityczno-wojskową

Aby móc odnieść się do koncepcji powrotu zimnowojennej retoryki komunikacji strategicznej Federacji Rosyjskiej, należy przybliżyć specyfikę rosyjskiej myśli strategicznej¹⁰, zanim zostaną określone podstawowe funkcje komunikowania strategicznego przez Moskwę. Pomimo rozpadu Związku Radzieckiego rosyjscy strategowie nie przestali patrzeć na Zachód jak na potencjalnego przeciwnika, swoją strategię zawsze szykowali w kontekście konfrontacyjnym¹¹ na użytek między innymi własnej opinii publicznej, celem legitymizacji władzy, jak również jako szersze komunikaty idące w świat jako

---

6 Zob. F. Kempe, *Special dispatch from Munich: Putin provokes dread and resolve*, Atlantic Council, 20.02.2022, <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/inflection-points/special-dispatch-from-munich-putin-provokes-dread-and-resolve/> [dostęp 19.01.2025].

7 O. Salnikova, I. Sivokha, A. Ivashchenko, *Strategic Communication in the Modern Hybrid Warfare*, „Social Development and Security” 2019, nr 9 (5), s. 146.

8 B. van Niekerk, *The Evolution of Information Warfare in Ukraine: 2014 to 2022*, „Journal of Information Warfare” 2022, nr 22(1).

9 Zob. K. Liik, *Farce then tragedy: Russian views of the west and what they mean for Ukraine*, European Council on Foreign Relations, 20.12.2024, s. 1-18, <https://ecfr.eu/publication/farce-then-tragedy-russian-views-of-the-west-and-what-they-mean-for-ukraine/> [dostęp 19.01.2025].

10 Zob. P. Krzykowski, *Rosyjska myśl strategiczna*, „Świat Idei i Polityki” 2021, nr 21(2), s. 133-162.

11 K. Liik, *Farce then...*, s. 3-4.

środek do osiągnięcia celów politycznych. Mowa tutaj o dążeniu do dominacji narracyjnej poprzez silnie rozwinięte w Federacji Rosyjskiej operacje informacyjne (INFO OPS¹²) oraz psychologiczne (PSY OPS¹³). Rosyjska optyka często odbiega od faktycznego postrzegania na Zachodzie celów, jakie znajdują się w sferze zainteresowania Moskwy. Rosyjska myśl strategiczna jest nierozłącznie związana z kompleksem wojskowo-przemysłowym oraz militaryzacją społeczeństwa¹⁴ na rzecz ochrony przed zagrożeniami z Zachodu. Kultura strategiczna Federacji Rosyjskiej nie pozwala myśleć o zmianach politycznych, wszelkiego rodzaju kolorowych rewolucjach, ponieważ podważyłoby to legitymizację władzy¹⁵ i to, co jest trudne dla zachodniego sposobu myślenia, mogłoby doprowadzić do przemian światopoglądowych i mentalnych obywateli Federacji Rosyjskiej, stąd aby utrzymać stabilność polityczną wewnątrz własnego kraju, Rosja bierze czynny udział w różnego rodzaju operacjach militarnych, niemilitarnych, działaniach hybrydowych bądź operacjach informacyjnych¹⁶. W ten sposób będzie dążyła do destabilizacji politycznej w innych państwach celem ich wewnętrznego i zewnętrznego skonfliktowania. Połączenie zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych w jedną strukturę pozwala Władimirowi Putinowi osiągnąć sukces, działając jednocześnie na dwóch kierunkach, stosując to samo, często wyimaginowane zagrożenie. Rosyjscy strategowie uznają, że paradoksalnie destabilizacja systemu bezpieczeństwa w Europie, którego celem ma być osiągnięcie wszystkich punktów ultimatum z grudnia 2021 roku¹⁷, jednocześnie ustabilizuje władzę na Kremlu oraz zwiększy rosyjskie zdolności wojskowe do projekcji

12 INFO OPS – „operacje stosowane przez organizacje, państwa w celu zmanipulowania opinii publicznej i skłonienia jej do popierania strony przeprowadzającej te operacje. Operacje informacyjne to działania podejmowane w celu wpływania na informację oraz systemy informacyjne przeciwnika przy jednoczesnej obronie własnych informacji i systemów informacyjnych. Operacje informacyjne wymagają bliskiej, stałej integracji zdolności ofensywnych i defensywnych, a także efektywnej struktury, integracji oraz interakcji systemów dowodzenia ze wsparciem wywiadowczym. Operacja informacyjna jest elementem walki informacyjnej. W przypadku operacji informacyjnych chodzi o walkę z przewagą informacji, jak również o walkę z informacjami i o informacje na szczeblu operacyjnym”. Zob. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa 2008, s. 87.

13 PSY OPS – „Zaplanowane działania psychologiczne wykorzystujące metody komunikacji i inne środki skierowane do zatwierdzonych odbiorców w celu wpływania na postrzeganie, postawy i zachowania, wpływające na osiągnięcie celów politycznych i wojskowych”. ALLIED JOINT DOCTRINE FOR PSYCHOLOGICAL OPERATIONS, AJP-3.10.1(A), s. 15, <https://info.publicintelligence.net/NATO-PSYOPS.pdf> [dostęp 20.01.2025].

14 Zob. N. Goodman, *The Military-Industrial Complex and the Militarization of Society*, 16.04.2024, [w:] C.J. Coyne, *The Legacy of Robert Higgs*, <https://ssrn.com/abstract=4796645> [dostęp 19.01.2025].

15 Zob. P. Krzykowski, *Rosyjska myśl...*, s. 156-157.

16 Zob. J. Darczewska, *Zawładnąć umysłami i urządzić świat. Rosyjska strategia dywersji i dezinformacji*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2024, s. 167-174.

17 Zob. *Treaty between The United States of America and the Russian Federation on security guarantees*, https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790818/?lang=en [dostęp 19.01.2025]; *Agreement on measures to ensure the security of The Russian Federation and member States of the North Atlantic Treaty Organization*, https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790803/?lang=en&clear_cache=Y [dostęp 19.01.2025].

siły nie tylko w skali lokalnej, ale również w skali globalnej, co w rosyjskiej strategii pozwoli przywrócić Moskwie jej mocarstwową pozycję¹⁸. Do tej pory siła ta wynikała wyłącznie z faktu posiadania największego arsenału nuklearnego na świecie, choć jednocześnie korzystała z założeń wojny nowej generacji¹⁹. Kultura strategiczna Federacji Rosyjskiej, która wynika wprost z jej doktryny strategicznej, odzwierciedla nie tylko wojskowe podejście w kwestii bezpieczeństwa, ale także zdolności mające przywrócić Federacji Rosyjskiej pozycję dominanta politycznego nad innymi państwami regionu²⁰. Kremłowska propaganda tłumaczy to koniecznością ochrony Rosji przed kolorowymi rewolucjami i zagrożeniami ze strony NATO oraz Unii Europejskiej²¹. Umocnienie władzy Władimira Putina w ramach rządów autorytarnych miało doprowadzić Rosję do ponownego uzyskania statusu światowego mocarstwa, utraconego po rozpadzie Związku Radzieckiego. Jednym z głównych postulatów rosyjskiego kierownictwa politycznego i wojskowego jest przywrócenie imperialnej pozycji Rosji na świecie²². Istotnymi elementami łączącymi dawne Imperium Rosyjskie, Związek Radziecki oraz obecną Rosję jest powrót do retoryki wyjątkowości narodu rosyjskiego, używania siły jako jednej z metod budowania swojej strefy wpływów, co wprost odwołuje się do koncepcji realizmu w stosunkach międzynarodowych²³, chęci zdominowania wszystkich dawnych Republik ZSRR oraz państw satelickich, stworzenie świata wielobiegunowego, w którym Rosja wraz ze Stanami Zjednoczonymi będzie pełniła taką samą funkcję, jaką pełniły Stany Zjednoczone i ZSRR w okresie zimnej wojny, oraz możliwość tworzenia nowych bloków polityczno-militarnych jako przeciwwagi dla NATO oraz Unii Europejskiej. W 2005 roku Władimir Putin podczas przemówienia do zgromadzenia federalnego nazwał upadek ZSRR największą katastrofą geopolityczną XX wieku, co wraz z jego kolejnym wystąpieniem w 2007 roku podczas Konferencji Bezpieczeństwa w Monachium dało jasno do zrozumienia, że Rosja całkowicie zmienia swój model postępowania oraz myślenia w stosunku do okresu rządów Borysa Jelcyna jako prezydenta Federacji Rosyjskiej. To, co również łączy działania Federacji Rosyjskiej z analogicznymi działaniami w okresie istnienia ZSRR, to systematyczne naruszanie prawa międzynarodowego oraz jednoczesne nawoływanie do wzmocnienia siły instytucji

---

18 J. Meissner, *Rosyjska koncepcja wojny nowej generacji w świetle pierwszych doświadczeń z wojny w Ukrainie*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2022, nr 14 (50), s. 133.

19 *Ibidem*.

20 S. Bialer, *The Strategic Culture of the Russian Federation*, Oxford University Press, Oxford 2021, s. 45.

21 A. Tsygankov, *The sources of Russia's fear of NATO*, Department of International Relations and Political Science San Francisco State University 2018, s. 3-4.

22 Zob. A. Tsygankov, *Vladimir Putin's Vision of Russia as a Normal Great Power*, „Post-soviet Affairs” 2005, nr 21(2), s. 132-158.

23 Szerzej o zagadnieniu realizmu politycznego jako środka zarządzania refleksyjnego zob. W. Repetowicz, „Realizm polityczny” jako środek zarządzania refleksyjnego w globalnej wojnie hybrydowej, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2023, nr 42.

międzynarodowych celem rozwiązywania sporów i konfliktów. Rosyjska komunikacja strategiczna czerpie z aktów normatywnych, które są źródłem formowania koncepcji bezpieczeństwa i polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Podstawowym dokumentem jest Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rosji²⁴, która oficjalnie określa cele i priorytety w domenie między innymi bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego²⁵. To w niej znajdziemy odwołanie do konieczności odtworzenia systemu wielobiegunowego, a także określenie zarówno sojuszników Federacji Rosyjskiej, jak i wrogów, którzy będą adresatami komunikowania strategicznego²⁶. Kolejnym elementem jest doktryna wojenna²⁷, która określa główne kierunki polityki wojskowej zajmujące szczególne znaczenie w procesie odtwarzania Imperium Rosyjskiego. Dokument ten odnosi się również do niemilitarnych środków wpływu we współczesnych konfliktach zbrojnych mających istotny wpływ na przebieg operacji wojskowych²⁸. Zrozumienie wszystkich wymienionych elementów pozwoli odnieść się do czynników mających fundamentalny wpływ na komunikowanie strategiczne Federacji Rosyjskiej, zarówno w kontekście historycznym, czerpiąc za wzorce taktykę komunikowania ZSRR, jak i nowych elementów znanych w XXI wieku, takich jak rozwój technologii informacyjnych, które pozwalają dużo szybciej dotrzeć do adresatów, jakimi są między innymi społeczeństwa państw zachodnich²⁹.

Retoryka militarna i dezinformacja w komunikacji strategicznej Federacji Rosyjskiej

Na wstępie należy odpowiedzieć na pytanie, czym tak naprawdę jest komunikacja strategiczna. Odnosząc się do jednego z opracowań ppłk. dr. Tomasza Kacały, przygo-

---

24 Najnowsza strategia bezpieczeństwa narodowego z roku 2021, https://poland.mid.ru/pl/press-centre/news/ykrajinskiy_krizis/strategia_bezpiecze_stwa_narodowego_federacji_rosyjskiej/ [dostęp 19.01.2025]; A. Olech, L. Pińczak, *Najważniejsze tezy Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej*, Instytut Nowej Europy 2021, <https://ine.org.pl/wp-content/uploads/2021/07/Najwazniejsze-tezy-Strategii-Bezpieczenia-Narodowego-Federacji-Rosyjskiej-2021-1.pdf> [dostęp 19.01.2025].

25 Strategia Bezpieczeństwa Rosji zajmuje się również obszarami takimi jak strategiczne kierunki rozwoju państwa, rozwój ekonomiczny, domena informacyjna, dalszy rozwój naukowo-techniczny czy kulturowy.

26 W. Marczak, *Polityka zagraniczna Federacji Rosyjskiej*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2022, s. 59.

27 Zob. Doktryna Wojenna Federacji Rosyjskiej podpisana przez Władimira Putina w 2021 roku, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/DoktrynaFederacjiRosyjskiej.pdf> [dostęp 19.01.2025]; P. Krzykowski, *Rosyjska myśl...*, s. 133-162; P. Mickiewicz, D. Kasprzycki, *Od „konfliktu hybrydowego” do działań konwencjonalnych? Koncepcja oddziaływania militarnego Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem zmian po 2018 roku*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2021, nr 25, https://abw.gov.pl/ftp/foto/Wydawnictwo/PBW/pbw25/1_Mickiewicz_Kasprzycki_PBW_25-2021.pdf [dostęp 19.01.2025].

28 M. Radziwiłł, *Współczesne konflikty i wykorzystanie niemilitarnych środków wpływu*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2020, s. 91.

29 M. Zych, *Nowe technologie informacyjne a komunikacja strategiczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019, s. 112.

owanego na podstawie definicji Departamentu Stanu USA, komunikacja strategiczna określana jest jako:

skoncentrowane procesy i wysiłki podejmowane w celu zrozumienia oraz zaangażowania kluczowych audytoriów (odbiorców) dla stworzenia, wzmocnienia lub utrwalenia warunków korzystnych dla realizacji narodowych interesów i celów poprzez zastosowanie skoordynowanych informacji, tematów, planów, programów oraz działań zsynchronizowanych z przedsięwzięciami realizowanymi przez pozostałe elementy władz państwowych³⁰.

Należy podkreślić, że taki rodzaj komunikacji może być osiągnięty za pomocą różnych mechanizmów, takich jak dyplomacja, wykorzystywanie środków masowego przekazu, operacje informacyjne i inne. Należy przy tym odpowiedzieć na kolejne pytanie: dlaczego w ostatnich latach obserwuje się tak wyraźny zwrot strategii rosyjskiej, który można porównać z przywoływaną wcześniej zimnowojenną retoryką, jaka płynęła z Moskwy w czasach istnienia ZSRR. Związek z tym procesem ma szereg czynników wpływających na kształtowanie się polityki Rosji zarówno w sferze bezpieczeństwa, jak i polityki zagranicznej³¹.

Pierwszym elementem, na który chciałbym zwrócić uwagę, jest rozpowszechnianie ideologii antyzachodniej³², której celem jest podkreślenie wyraźnych różnic z zachodnią hemisferą, co ma udowodniać wyższość Rosji, a Zachód postawić w roli przeciwnika. Na długo przed rosyjską pełnoskalową inwazją na Ukrainę Rosja w swoim dyskursie publicznym mówiła o ciągłym zagrożeniu ze strony NATO, związanym z przyjmowaniem do Paktu Północnoatlantyckiego państw, które wcześniej stanowiły Republiki ZSRR lub znajdowały się w strefie wpływów ZSRR, czego celem, według propagandy, miało być otoczenie Rosji, co według percepcji Moskwy stanowiło zagrożenie dla jej integralności terytorialnej, suwerenności i niepodległości³³. Kolejnym często przywoływanym elementem jest degradacja wartości zachodnich, co w sposób bezpośredni odnosi się do zimnowojennej narracji. Tak sformułowana propaganda stanowiąca o zagrożeniu ze strony zachodu wykorzystywana jest jako narzędzie wewnętrznej mobilizacji społeczeństwa. Narracja o konieczności obrony suwerenności państwowej i walki z imperializmem zachodnim, gdzie co chwilę przywołuje się historię wielkiej

---

30 T. Kacała, J. Lipińska, *Komunikacja strategiczna i public affairs*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej im. płk. dypl. Mariana Porwita, Warszawa 2014, s. 15.

31 P. Matuszak, *Wojna informacyjna: teoria i praktyka w XXI wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023, s. 85.

32 A. Mustard, *Putin's poisonous anti-Western ideology relies heavily on projection*, Atlantic Council, 3.07.2022, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putins-poisonous-anti-western-ideology-relies-heavily-on-projection/> [dostęp 19.01.2025]; O. Snigyr, *Putinism and Russian Ideological Shifts*, Foreign Policy Research Institute, 3.09.2024, <https://www.fpri.org/article/2024/09/putinism-and-russian-ideological-shifts/> [dostęp 19.01.2025].

33 K. Górka, *Doktryna bezpieczeństwa narodowego Rosji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023, s. 156.

wojny ojczyźnianej, ma skonsolidować społeczeństwo wokół władzy i przywódcy Władimira Putina celem jego legitymizacji.

Kolejnym ważnym elementem, który po części został wcześniej przywołany, jest militarny język wypowiedzi zarówno Władimira Putina, jak i jego otoczenia³⁴. Ciągłe odwoływanie się do wielkiej wojny ojczyźnianej oraz historii ZSRR do czasu jego rozpadu nawiązuje do militarystycznych tradycji tego państwa. W ramach operacji psychologicznych prowadzi się liczne zarówno planowane, jak i niezapowiedziane ćwiczenia wojskowe, którym często towarzyszy propagandowa oprawa. Podobnie jak w czasach konfrontacji USA i ZSRR w czasie zimnej wojny, ma to na celu pokazanie potęgi militarnej Rosji i odstraszającego charakteru tego potencjału³⁵. Szczególnym elementem są ćwiczenia wojsk strategicznych, gdzie testowane są środki przenoszenia broni jądrowej z całej triady nuklearnej³⁶ Rosji. Mowa nie tylko o raketach takich jak Satan bądź Buława, ale także niedawnym użyciu międzykontynentalnej rakiety balistycznej typu Oresznik przeciwko jednemu z ukraińskich miast z wykorzystaniem ładunku konwencjonalnego. Lotnicze środki przenoszenia są wykorzystywane do nieustannego atakowania Ukrainy, głównie przez bombowce Tu-95. Równie istotnym elementem są ćwiczenia wojskowe prowadzone z innymi sojusznikami (przede wszystkim Białoruś) oraz Wspólnotą Niepodległych Państw, ale także z wojskami na przykład Chin³⁷. Tego rodzaju działania w sposób permanentny prowadzą do militaryzacji dyskursu publicznego celem obrony Rosji i jej dorobku. Od prawie trzech lat zarówno w mediach, jak i w kulturze popularnej samej Federacji Rosyjskiej są ponownie obecne motywy związane z heroizmem Armii Czerwonej oraz demonstracją siły militarnej, co ma również na celu zachęcenie społeczeństwa rosyjskiego do zwiększenia wysiłku na rzecz wojny z Ukrainą, a przede wszystkim zwiększenie liczby ochotników chcących wstąpić do armii rosyjskiej celem wzięcia udziału w tej wojnie³⁸. Jest to również traktowane jako usprawiedliwienie przekierowania znacznych środków na rzecz produkcji wojskowej kosztem sektora publicznego³⁹.

---

34 M. Laruelle, *Russia's Ideological Construction in the Context of the War in Ukraine*, „Russie Eurasie Reports” 2024, nr 46.

35 R.P. Karpowicz, *Wojna i propaganda: nowe wyzwania Rosji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023, s. 114.

36 Za triadę nuklearną przyjmuje się strategiczne środki przenoszenia broni jądrowej w domenie lądowej, powietrznej i morskiej. Rosja przejęła po ZSRR gotowe systemy przenoszenia, które są częściowo modernizowane.

37 *Chiny i Rosja prowadzą wspólne ćwiczenia od początku lipca*, Defence 24, 13.07.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/chiny-i-rosja-prowadza-wspolne-cwiczenia-od-poczatku-lipca> [dostęp 19.01.2025].

38 E. Movtayeva, *Russian concepts on civil-military relations and military culture*, Russia's war against Ukraine Complexity of Contemporary Clausewitzian War, National Defence University 2024, nr 33, s. 202-210.

39 A.M. Dyner, *Russia's Armed Forces Two Years After the Full-Scale Invasion of Ukraine*, Strategic File PISM, 2024, nr 4 (138).

Należy zwrócić uwagę na strategię dezinformacyjną Federacji Rosyjskiej⁴⁰, prowadzoną nie tylko przez rosyjskie media oraz agencje będące pod kontrolą aparatu państwowego⁴¹, których celem jest wpływanie na określoną percepcję sytuacji geopolitycznej w społeczeństwach zachodnich, co ma je zdestabilizować oraz doprowadzić do wewnętrznego rozbitcia⁴². W rosyjskiej percepcji komunikacji strategicznej operacje dezinformacyjne są jednym z kluczowych elementów⁴³, a kompleksowe podejście do tego zagadnienia ma na celu działanie wewnętrzne i zewnętrzne poprzez wpływ na odbiór sytuacji społeczno-politycznej od momentu rozpoczęcia konfliktu rosyjsko-ukraińskiego w 2014 roku do czasu pełnoskalowej inwazji na Ukrainę, gdy rosyjskie działania nabrały nowego charakteru, w którym należy wydzielić konkretne aspekty⁴⁴.

Wspomniane wykorzystywanie mediów to nie tylko kontrolowane przez państwo kanały takie jak Russia Today czy Sputnik, które, co oczywiste, rozpowszechniają narrację zgodną z interesami Kremla. Mowa także o zachodnich nadawcach przekazujących percepcję Moskwy, co podważa autorytet demokratycznych instytucji i ma wpływ na kształtowanie się negatywnego obrazu Zachodu. Równie ważnym elementem jest powszechnie wykorzystywany internet⁴⁵ oraz wszelkiego rodzaju media społecznościowe⁴⁶, takie jak Facebook, YouTube czy platforma X⁴⁷. Są one w taki sam sposób używane do przekazywania punktu widzenia Moskwy oraz szerzenia dezinformacji wśród społeczeństw zachodnich. Tego rodzaju dezinformacja ma wpływ na podsycanie konfliktów poprzez wykorzystanie różnych kwestii, na przykład etnicznych, gospodarczych lub politycznych, co zwiększa napięcie w krajach europejskich. Jednocześnie rodzaj działań sprawia, że państwo oraz instytucje, których zadaniem jest wykrywanie tej dezinformacji i rzetelne informowanie opinii publicznej, często nie są w stanie na bieżąco reagować na takie działania⁴⁸. Należy dodać, że przygotowywane wcześniej kampanie dezinformacyjne

---

40 L. Amilakhvari, O. Baghaturia, *Russia's Militaristic Rhetoric, Imperialism, and Expansion: Wars in Georgia and Ukraine. Dealing With Regional Conflicts of Global Importance*, IGI Global, Hershey 2024, s. 161-181.

41 P. Gulenko, *Russia Today: From Soft Power to the Weaponization of Information*, The Palgrave Handbook of Non-State Actors in East-West Relations, 2024.

42 Zob. A. Sergunin, L. Karabeshkin, *Understanding Russia's Soft Power Strategy*, „Politics” 2015, nr 35(3-4), s. 347-363.

43 J. White, *Dismiss, distort, distract, and dismay: Continuity and change in Russian disinformation*, Institute for European Studies, Vrije Universiteit, Brussel 2016, nr 13; M. Karalis, *Fake leads, defamation and destabilization: how online disinformation continues to impact Russia's invasion of Ukraine*, „Intelligence and National Security” 2024, nr 39(3), s. 515-524.

44 Zob. J. Darczewska, *Zawładnąć umysłami...*, s. 40-67.

45 *Ibidem*, s. 85-86.

46 P. Pawlak, *Wyzwania dla mediów społecznościowych w kontekście rosyjskiej dezinformacji*, „Studia Europaea Gnesnensia” 2024, nr 26.

47 J.C. Aguerri, M. Santisteban, *The fight against disinformation and its consequences: measuring the impact of “Russia state-affiliated media” on Twitter*. „Crime Sci” 2024, nr 13.

48 Zob. M. Jas-Koziarkiewicz, J. Dobrowolska, *Rekomendacje fact-checkerów dotyczące unijnego systemu zwalczania dezinformacji*, „Przegląd Europejski” 2024, s. 27-45, <https://przegladeuropejski.com.pl/article/546258/pl> [dostęp 19.01.2025].

miałyby wpływać na wybory w różnych państwach. Przykładem mogą być wybory prezydenckie w Stanach Zjednoczonych bądź wybory do Parlamentu Europejskiego⁴⁹. Realizuje się to poprzez współpracę z grupami politycznymi przychylnymi pojednaniu z Rosją. Wobec tego można przyjąć, że ogólnymi celami rosyjskiej dezinformacji są przede wszystkim osłabienie jedności struktur międzynarodowych, takich jak NATO⁵⁰ czy Unia Europejska, tworzenie chaosu społeczno-politycznego oraz promowanie prorosyjskich narracji, co jest istotne dla legitymizacji władzy Władimira Putina, który jako przywódca jest izolowany przede wszystkim w państwach Zachodu. Rosyjska strategia dezinformacyjna jest powszechnie wykorzystywana, a jej celem jest realizacja własnych zamierzeń geopolitycznych i osłabienie potencjalnych przeciwników⁵¹. Skuteczność w głównej mierze spowodowana jest powszechnym wykorzystaniem środków masowego przekazu, nowoczesnych technologii komunikacyjnych, a widocznym skutkiem, który obserwujemy, jest zmniejszenie zaufania do instytucji demokratycznych, zwiększenie napięć międzynarodowych, a także postępująca polaryzacja społeczeństw na wymienionych obszarach: etnicznym, politycznym oraz gospodarczym. Analizując przedstawione zagadnienia, można stwierdzić, że Rosja pod wodzą Władimira Putina wykorzystuje swoją komunikację strategiczną na potrzeby wewnętrzne i zewnętrzne. Należy zdać sobie sprawę, że ta wojna, toczona w sferze nie tylko militarnej, ale także kognitywnej, ma na celu wywalczenie nowej równowagi sił w Europie.

Broń jądrowa jako narzędzie presji: strategiczna komunikacja Rosji w kontekście wojny z Ukrainą

Władimir Putin w grudniu 2021 roku przedstawił swoją wizję świata i Europy, która określana jest mianem ultimatum. Rosyjska strategia w prowadzonej wojnie na Ukrainie w szerszym kontekście traktowana jest jako element konfrontacji z Zachodem lub nawet szerzej: konflikt bloków polityczno-militarnych, jeśli weźmiemy pod uwagę ukryte bądź jawne zaangażowanie po stronie Rosji państw takich jak Chiny, Iran czy Korea Północna. Szczególnie istotne jest skryte zaangażowanie Chińskiej Republiki Ludowej. Państwa łączy nie tylko partnerstwo w ramach BRICS⁵², ożywione kontakty gospodarcze, ale także funkcja Chin, które aspirują do roli euroazjatyckiego hegemonu⁵³.

49 S. Bianco, *Unravelling the Web: Exploring Russian Interference targeting the EU during the 2019 European Parliament Elections*, Stenden 2024.

50 J. Gryz, *Wojna Rosji z Ukrainą i jej skutki dla NATO*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2024, nr 16(52).

51 Zob. M. Laruelle, *The ‘Russian World’. Russia’s Soft Power and Geopolitical Imagination*, Center for Global Interests Papers, Washington 2015.

52 BRICS to skrót od grupy pięciu krajów: Brazylii, Rosji, Indii, Chin i RPA. Te państwa współpracują ze sobą w różnych dziedzinach, takich jak gospodarka, polityka, handel i bezpieczeństwo. BRICS zostało utworzone w 2009 roku, a celem tej grupy jest zwiększenie wpływów gospodarczych tych krajów na świecie, promowanie rozwoju i współpracy międzynarodowej, a także reprezentowanie interesów krajów rozwijających się.

53 E. Lucas, *Nowa zimna...*, s. 45-47.

W swoich działaniach na arenie międzynarodowej Federacja Rosyjska będzie dążyła do realizacji jednego ze scenariuszy, który może zakończyć walki na Ukrainie. Porażka Federacji Rosyjskiej w tej wojnie zmusi władze w Moskwie do całkowitej zmiany narracji i radykalnej modyfikacji polityki zagranicznej. Zwycięstwo Ukrainy zmusi Rosję do uznania jej integralności terytorialnej, co będzie jednoznaczne z uznaniem integralności przez pozostałych sąsiadów Rosji. Potencjalna rola mocarstwa światowego nie będzie mogła być w pełni realizowana ze względu na coraz większe dysproporcje z Chińską Republiką Ludową, która wyraźnie staje się zagrożeniem dla hegemonii Stanów Zjednoczonych⁵⁴. Jedynie arsenał nuklearny Federacji Rosyjskiej daje jej poczucie mocarstwowej roli na świecie i pozwala na udział w pewnych procesach decyzyjnych, co zostanie przytoczone w dalszej części tekstu⁵⁵. Obecne działania militarne prowadzone na terenie Ukrainy wskazują, że scenariusz ten jest mało prawdopodobny, ale niemożliwy do wykluczenia, jeśli nowe władze w Białym Domu w kooperacji z państwami Zachodu zdecydowanie silniej wsparłyby ukraiński wysiłek na rzecz zwycięstwa. Odejście od takiej polityki otwiera szersze spektrum możliwości, na które liczy Moskwa, wliczając w to porażkę Ukrainy wraz z aneksją części terytoriów i przymusową neutralizację, zawieszenie broni, które według analityków działałoby na korzyść Rosji będącej w stanie odbudować swój potencjał militarny i ponownie uderzyć na Ukrainę celem jej zajęcia⁵⁶. Możliwe są też walki na wzór tych z lat 2015-2022, gdzie po aneksji Krymu i zajęciu obwodu donbaskiego oraz ługańskiego prowadzono ciągłe walki o niskiej intensywności. W tych scenariuszach Ukraina po trwającej prawie trzy lata wojnie nie będzie w stanie odbudować swojego potencjału militarnego przy jednoczesnej odbudowie zniszczonej infrastruktury, a także znacznym spadku ogólnej liczby ludności⁵⁷. Stąd szeroko zakrojone działania w państwach Zachodu mające na celu rozbitcie jedności tej części świata, co było przywoływane we wcześniejszym fragmencie tekstu. Rosja, zdając sobie sprawę z własnych słabości, gorszej gospodarki uzależnionej od zachodnich technologii, a także obłożona licznymi pakietami sankcji, w swojej komunikacji strategicznej często odnosi się do swojego potencjału jądrowego.

Po wielu latach dyskusji i rozmów na temat dalszego rozbrojenia nuklearnego oraz nieprolifracji broni jądrowej okresowe niepowodzenia na froncie przekonały

---

54 S. Haq, *Russia's War on Ukraine: The Implications for the Global Nuclear Order*, „Journal of Security & Strategic Analyses” 2024, nr 10(1), s. 133-136.

55 K. Jaworski, *Mocarstwa atomowe też przegrywają wojny! Starcie w domenie kognitywnej – rosyjski szantaż atomowy a szanse na zwycięstwa Ukrainy*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2024, nr 42(3-1), s. 141-151.

56 A. Kortunov, *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*, „International Affairs” 2018, nr 94(3), s. 1-16.

57 Zob. O. Lennon, *Perspektywa po wojnie: nowe spojrzenie na rolę Ukrainy w europejskiej architekturze bezpieczeństwa i obrony w reakcji na rosyjską agresję*, [w:] A. Madera (red.), *Ukraina: wojna, odpowiedzialność, przyszłość*, Warszawa 2024, s. 239-275; M. Walkowski, *Geoekonomiczne skutki wojny w Ukrainie. Globalny i europejski wymiar problemu*, „Polityka i Społeczeństwo” 2024, nr 22(1), s. 365-388.

Rosję, aby powróciła do gróźb użycia taktycznej broni jądrowej⁵⁸, podkreślając swoją mocarstwową pozycję, a jednocześnie zniechęcając inne państwa do pomocy Ukrainie. W czasie, w którym Rosja w swojej komunikacji odwoływała się do gróźb użycia broni jądrowej⁵⁹, wiele państw na zachodzie faktycznie wyrażało obawy, czy dalsza eskalacja konfliktu na Ukrainie nie skłoni Rosji do użycia broni jądrowej. Odmienne stanowisko miały chociażby państwa bałtyckie oraz Polska, które nie wystraszyły się rosyjskich gróźb, a nawet zasugerowały, że NATO również powinno rozpocząć ćwiczenia z możliwością użycia broni atomowej. Pojawiały się także regularne głosy, że Polska chciałaby, aby na jej terytorium była składowana broń jądrowa. Odpowiedź Zachodu w wielu sytuacjach, w których Rosja starała się sprowokować, była niezwykle stanowcza, ale spokojna i nieeskalacyjna, ponieważ jej celem nie było przyjmowanie zimnowojennej retoryki Moskwy, która w ten sposób chciała podzielić i skonfliktować zachodnią część Europy i świata. Groźba Władimira Putina, że jakakolwiek próba pomocy Ukrainie przez państwa Zachodu lub próba interwencji może skończyć się użyciem przez Rosję broni nuklearnej, spotkała się ze stanowczą odpowiedzią, stwierdzającą, że NATO i UE nie mają zamiaru angażować się bezpośrednio w konflikt oraz że Sojusz Północnoatlantycki jest również sojuszem nuklearnym⁶⁰. Państwa zachodniej hemisfery podjęły szereg wysiłków, aby w odpowiedzi na groźby płynące z Moskwy przyjmować nie tylko postawę defensywną, ale jasno deklarować Rosji, że nie będzie dopuszczalne stosowanie tak niebezpiecznej i nieodpowiedzialnej retoryki. Co równie ciekawe, zachodni analitycy specjalizujący się w dziedzinie broni jądrowej spostrzegli, że Rosja regularnie posługuje się groźbami jądrowymi, co w optyce Zachodu umniejsza ich wagę – w przeciwieństwie do percepcji Moskwy, która liczy na to, że ciągłymi groźbami będzie w stanie przymusić Zachód do odpowiedniej reakcji zgodnie ze swoją retoryką⁶¹. Można zaryzykować tezę, że o ile społeczeństwa na Zachodzie były w pewien sposób podatne na rosyjskie groźby nuklearne, o tyle przywódcy państw nie brali na poważnie rosyjskich gróźb, uznając, że Rosja próbuje w ten sposób zrekompensować swoje słabe zdolności konwencjonalne⁶². Bardzo ważnym aspektem, który należy podkreślić, jest okres niepowodzeń na froncie ukraińskim, który mógł doprowadzić do rozważenia

---

58 Zob. V. Kanninen, *Heroism against madman: the psychology of blackmail and bluffing in the war game with tactical nuclear weapons*, National Defence University, Helsinki 2024.

59 W. Rodkiewicz, *Rosja intensyfikuje nuklearny szantaż*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 23.06.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-06-23/rosja-intensyfikuje-nuklearny-szantaż> [dostęp 19.01.2025].

60 Zob. O. Hyppölä, *Mutually assured distraction: analysis of Sergey Karaganov's doomsday rhetoric in the context of Russian nuclear deterrence*, National Defence University, Helsinki 2024, nr 36.

61 C.M. Ross, *The Realities of Cold War Politics Today*, „Cambridge Review of International Affairs” 2020, nr 33(4), s. 540-543.

62 S. Haq, *Russia's War...*, s. 133-136.

użycia broni jądrowej⁶³. Podejrzewa się jednak, że rosyjski sojusznik w postaci Chińskiej Republiki Ludowej skutecznie powstrzymał Moskwę przed podjęciem takich kroków. Jeśli sięgnąć do rosyjskiej doktryny strategicznej, Ukraina, wielokrotnie przekraczając rosyjskie czerwone linie, nie spotkała się ze stanowczą reakcją Moskwy w postaci realnej groźby użycia taktycznej broni jądrowej⁶⁴. Podsumowując wskazane wnioski: zachodni przywódcy pozostają przy stanowisku, że rosyjskie groźby użycia broni jądrowej są tylko próbą wywarcia presji na Zachód celem jego odstąpienia od pomocy Ukrainie.

Kontrast percepcji zagrożenia: Rosyjska propaganda a odporność informacyjna państw Zachodu i Wschodu

Duży kontrast w percepcji zagrożenia występuje pomiędzy państwami, społeczeństwami Zachodu oraz tymi krajami, które stanowiły część składową ZSRR oraz znajdowały się w jego strefie wpływów. Zachodnie państwa, a w szczególności ich społeczeństwa, są bardziej podatne na rosyjskie groźby, ich propagandę, niż rządy i społeczeństwa w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Rosyjska retoryka mocno odzwierciedlała sytuację rosyjskiej armii na froncie ukraińskim, nie zauważa się jednak, aby ta retoryka miała wpływ na dalszą chęć pomocy Ukrainie przez państwa Zachodu. Sytuacja ta jest analogiczna do tej z czasów zimnej wojny, w której obie strony, świadome mocy swoich potencjałów jądrowych, nie weszły nigdy w fazę otwartego starcia dwóch bloków polityczno-militarnych, a często prowadziły *proxy war* celem osiągnięcia swoich zamierzeń. Wojna na Ukrainie pokazuje, że Rosja wcale nie zmieniła retoryki po ponad trzydziestu latach od rozpadu Związku Radzieckiego: odnosząc się do swojego potencjału jądrowego, próbuje przesunąć własną strefę wpływów w stronę dawnych republik ZSRR oraz państw, które nie znajdują się jeszcze pod jej pełną dominacją⁶⁵. Taka koncepcja strategiczna Federacji Rosyjskiej stanowi zagrożenie dla byłych Republik ZSRR oraz państw satelickich, które obecnie znajdują się w strukturach wojskowych NATO.

Przedstawione spojrzenie na komunikowanie strategiczne Federacji Rosyjskiej w stosunku do państw Zachodu pokazuje główne założenia oraz podstawy wynikające wprost ze strategii Moskwy. Pewne wady i zalety tego sposobu komunikowania wynikają z próby przełożenia kalki historycznej okresu istnienia ZSRR⁶⁶, jak również

---

63 U. Kühn, *The Fall Crisis of 2022: why did Russia not use nuclear arms?*, Defense & Security Analysis, 2.01.2025, s. 1-21, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14751798.2024.2442794#abstract> [dostęp 19.01.2025].

64 J.F. Cooley, *Strategic Responses to Russian Nuclear Policy*, Princeton University Press, Princeton 2021, s. 189-190.

65 D. Askew, *Putin's War in Ukraine: The Evolution of Post-Soviet Russian Nationalism and Collective Identity*, Clemson University, Clemson 2024.

66 I. Berzina, *Patriotic and nationalist orientations in Russian society*, [w:] P. Forsstrom (red.), *Russia's war against Ukraine. Complexity of contemporary clausewitzian War*, Seria 2: Research Reports, nr 33, National Defence University, Helsinki 2024, s. 211; I. Berzina, *Russia Seminar 2024*, <https://>

zastosowania nowych elementów, takich jak infosfera. Co więc sprawia państwowo szeroko pojętego Zachodu największy problem w odbieraniu tych sygnałów i jednocześnie działa na korzyść Federacji Rosyjskiej w forsowaniu ich wizji świata i spojrzeniu na konflikt rosyjsko-ukraiński? Pierwszym elementem jest trudność w przeciwdziałaniu manipulacji informacyjnej, w której Rosja, wykorzystując propagandę i dezinformację, wpływa na opinię publiczną w sposób, któremu trudno przeciwdziałać temu modelowi w czasie rzeczywistym. Te działania prowadzą do wewnętrznych podziałów, osłabiając spójność polityczną, przez co społeczeństwa stają się jeszcze bardziej podatne na ten element operacji wymierzonych w zachodnią cywilizację⁶⁷.

Drugim zauważalnym elementem jest konieczność zrewidowania szeroko pojętego zarządzania kryzysowego, ponieważ wobec trwającego konfliktu zbrojnego na Ukrainie wszelkiego rodzaju incydenty związane z naruszaniem granic mogą zostać źle zinterpretowane, biorąc pod uwagę sposób komunikowania intencji przez Moskwę⁶⁸. Incydenty, które odnotowano na przykład w Polsce, zmuszają do podejmowania możliwie najszybszych decyzji, jednak ze względu na agresywną postawę Rosji i trwający konflikt na Ukrainie może to prowadzić do podjęcia błędnych decyzji i dalszej eskalacji konfliktu⁶⁹. Równie ważnym elementem jest dynamika postaw politycznych, w których początek konfliktu doprowadził do rozszerzenia NATO o kolejne państwa skandynawskie, co było niekorzystne z punktu widzenia kalkulacji strategicznych Moskwy⁷⁰. Jednocześnie po trwającym już prawie trzy lata konflikcie, działaniu rosyjskiej propagandy i akcjach dezinformacyjnych w niektórych państwach coraz silniej zaczyna się artykułować konieczność powrotu do normalizacji z Rosją, nawet kosztem integralności terytorialnej i suwerenności Ukrainy⁷¹. Aby temu przeciwdziałać, należy zastosować pewne określone kroki, traktując je jako wnioski płynące z trwającego konfliktu⁷².

Przed wszystkim należy zwiększyć czujność i zintensyfikować działania mające na celu przeciwdziałanie dezinformacji i zmniejszenie wpływów rosyjskich na percepcję postrzegania i rządu państw zachodnich⁷³. Konieczne będzie wzmocnienie sojuszy

---

www.youtube.com/watch?v=77CC9BdPIps&list=TLPQMTIwNTI-wMjTxxFonHeXGGA&index=2 [dostęp 19.01.2025].

67 Zob. J. Darczewska, *Zawładnąć umysłami...*, s. 104-121.

68 M. Menkiszak, *Wygrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii zachodu wobec Moskwy*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2023, s. 42-63.

69 L.K. Jensen, *Western Security Strategies and Russian Aggression*, Routledge, New York 2023, s. 123-145.

70 I.T. Heller, *NATO's Expansion and Russian Strategic Interests*, Oxford University Press, Oxford 2022, s. 59-72.

71 R.D. Miller, *Propaganda and Disinformation in Europe*, Cambridge University Press, Cambridge 2023, s. 84-110.

72 K.J. Loth, *The Impact of Russia's Hybrid Warfare on Western Security*, Springer, Berlin 2023, s. 220-235.

73 F.M. Rayner, *Countering Russian Influence in Europe*, Yale University Press, New Haven 2023, s. 56-77.

takich jak NATO oraz Unia Europejska, które nie tylko stabilizują demokratyczny system rządów, ale także pomogą lepiej reagować na zagrożenia płynące z zewnątrz⁷⁴. Najważniejszym elementem będzie jednak stworzenie długofalowych strategii, które uwzględnią nie tylko obecnie nam znane i istniejące zagrożenia, ale także kolejne, które na chwilę obecną są trudne do zdefiniowania, ale mogą się wiązać z rosnącą obecnością Rosji na arenie międzynarodowej⁷⁵.

Zakończenie

Powrót do zimnowojennej retoryki w komunikowaniu strategicznym w relacjach z Zachodem będzie skutkować dalszą degradacją w stosunkach międzynarodowych oraz możliwością zaostrzenia stosunków geopolitycznych, których charakter będzie niezwykle trudny do przewidzenia⁷⁶. W zależności od tego, jak zakończy się trwająca wojna na Ukrainie, potoczy się dalsza polityka Federacji Rosyjskiej względem Zachodu⁷⁷. Choć na chwilę obecną jest to mało prawdopodobne, nie można wykluczyć pewnej formy obecności wojskowej NATO w operacjach toczonych na Ukrainie – mam tu na myśli chociażby fizyczną obecność żołnierzy NATO na ukraińskiej ziemi⁷⁸. Ten bądź inny rozwój sytuacji wprowadzi nas w okres napięć militarnych znanych z okresu zimnowojennego, co poskutkuje zwiększoną obecnością wojskową, szczególnie w państwach frontowych NATO. Prowadzić to może do eskalowania w domenie polityczno-militarnej, co może grozić niebezpiecznymi incydentami wojskowymi⁷⁹. Ponadto silnie eksponowane przez Moskwę podziały ideologiczne będą utrudniać powrót do normalizacji i współpracy w relacjach dwustronnych oraz wielostronnych, a Rosja mimo bardzo złych relacji z Zachodem będzie dążyła do odbudowy swojej mocarstwowej pozycji z wykorzystaniem innych bloków politycznych, takich jak na przykład BRICS⁸⁰.

Rosja, zdając sobie sprawę, jak skuteczne są jej działania dezinformacyjne i propagandowe, zintensyfikowała te działania, aby w dalszym ciągu wpływać na opinię publiczną w państwach zachodnich⁸¹ celem pogłębiania destabilizacji politycznej i społecznej oraz osłabiania struktur takich jak Unia Europejska⁸². Taka polityka

74 P.S. Thompson, *The Role of NATO in the 21st Century*, Princeton University Press, Princeton 2022, s. 142-160.

75 Zob. M. Menkiszak, *Wygrać wojnę...*, s. 42-63.

76 *Ibidem*, s. 13-23.

77 H.E. Green, *Russia and Western Diplomacy: The Road Ahead*, Cambridge University Press, Cambridge 2023, s. 89-102.

78 C.L. Pierce, *NATO and the Future of Collective Defense*, University of California Press, Berkeley 2022, s. 118-130.

79 P.J. O'Rourke, *The Geopolitical Risks of Military Escalation*, Oxford University Press, Oxford 2023, s. 40-65.

80 M.M. Karpov, *BRICS and Russia's Global Strategy*, Routledge, London 2023, s. 157-175.

81 O.A. Mikhailov, *Russia's Information Warfare and Its Impact on Global Security*, Springer, Berlin 2023, s. 65-88.

82 Zob. J. Darczewska, *Zawładnąć umysłami...*, s. 217-230.

zwiększy polaryzację pomiędzy Rosją a szeroko pojętym Zachodem⁸³. Ważenie roli instytucji międzynarodowych w konflikcie rosyjsko-ukraińskim będzie skutkowało osłabieniem roli i decyzyjności tych instytucji oraz utrudni bądź uniemożliwi wiele kwestii w sprawach globalnych⁸⁴. Skomplikowany i złożony charakter wszystkich tych zagadnień w najbliższym czasie postawi przed społecznością międzynarodową nowe wyzwania w postaci zrównoważonych oraz przemyślanych reakcji⁸⁵.

Bibliografia

- Agreement on measures to ensure the security of The Russian Federation and member States of the North Atlantic Treaty Organization, https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790803/?lang=en&clear_cache=Y [dostęp 19.01.2025].
- Aguerrri J.C., Santisteban M., *The fight against disinformation and its consequences: measuring the impact of "Russia state-affiliated media" on Twitter*, „Crime Sci” 2024, nr 13.
- ALLIED JOINT DOCTRINE FOR PSYCHOLOGICAL OPERATIONS, AJP-3.10.1(A), <https://info.publicintelligence.net/NATO-PSYOPS.pdf> [dostęp 20.01.2025].
- Amilakhvari L., Baghatouria O., *Russia's Militaristic Rhetoric, Imperialism, and Expansion: Wars in Georgia and Ukraine. Dealing With Regional Conflicts of Global Importance*, IGI Global, Hershey 2024.
- Askew D., *Putin's War in Ukraine: The Evolution of Post-Soviet Russian Nationalism and Collective Identity*, Clemson University, Clemson 2024.
- Berzina I., *Patriotic and nationalist orientations in Russian society*, [w:] P. Forsstrom (red.), *Russia's war against Ukraine: complexity of contemporary Clausewitzian War*, Seria 2: Research Reports, nr 33, National Defence University, Helsinki 2024.
- Berzina I., *Russia Seminar 2024*, <https://www.youtube.com/watch?v=77CC9BdPIps&list=TLPQMTIwNTI-wMjTxxFonHeXGGA&index=2> [dostęp 19.01.2025].
- Bialer S., *The Strategic Culture of the Russian Federation*, Oxford University Press, Oxford 2021.
- Bianco S., *Unravelling the Web: Exploring Russian Interference targeting the EU during the 2019 European Parliament Elections*, Stenden 2024.
- Chiny i Rosja prowadzą wspólne ćwiczenia od początku lipca*, Defence 24, 13.07.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/chiny-i-rosja-prowadza-wspolne-cwiczenia-od-poczatku-lipca> [dostęp 19.01.2025].
- Cook T.W., *The Role of International Institutions in Post-Conflict Europe*, University of Chicago Press, Chicago 2023.
- Cooley J.F., *Strategic Responses to Russian Nuclear Policy*, Princeton University Press, Princeton 2021.
- Darczewska J., *Zawładnąć umysłami i urządzić świat. Rosyjska strategia dywersji i dezinformacji*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2024.
- Doktryna Wojenna Federacji Rosyjskiej podpisana przez Władimira Putina w 2021 roku, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/DoktrynaFederacjiRosyjskiej.pdf> [dostęp 19.01.2025].
- Dyner A.M., *Russia's Armed Forces Two Years After the Full-Scale Invasion of Ukraine*, Strategic File PISM, 2024, nr 4 (138).

---

83 S.J. Peterson, *Divisions in the West: How Russia Exploits Polarization*, Princeton University Press, Princeton 2023, s. 135-155.

84 T.W. Cook, *The Role of International Institutions in Post-Conflict Europe*, University of Chicago Press, Chicago 2023, s. 45-63.

85 R.K. Simmons, *The Future of Global Security in the Age of Great Power Competition*, Yale University Press, New Haven 2023, s. 88-105.

- Goodman N., *The Military-Industrial Complex and the Militarization of Society*, 16.04.2024, [w:] Coyne C.J., *The Legacy of Robert Higgs*, <https://ssrn.com/abstract=4796645> [dostęp 19.01.2025].
- Götz E., Staun J., *Why Russia Attacked Ukraine: Strategic Culture and Radicalized Narratives*, „Contemporary Security Policy” 2022, nr 43(3).
- Górka K., *Doktryna bezpieczeństwa narodowego Rosji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.
- Green H.E., *Russia and Western Diplomacy: The Road Ahead*, Cambridge University Press, Cambridge 2023.
- Gryz J., *Wojna Rosji z Ukrainą i jej skutki dla NATO*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2024, nr 16(52).
- Gulenko P., *Russia Today: From Soft Power to the Weaponization of Information*, The Palgrave Handbook of Non-State Actors in East-West Relations, 2024.
- Haq S., *Russia's War on Ukraine: The Implications for the Global Nuclear Order*, „Journal of Security & Strategic Analyses” 2024, nr 10(1).
- Heller I.T., *NATO's Expansion and Russian Strategic Interests*, Oxford University Press, Oxford 2022.
- Hyppölä O., *Mutually assured distraction: analysis of Sergey Karaganov's doomsday rhetoric in the context of Russian nuclear deterrence*, National Defence University, Helsinki 2024, nr 36.
- Jas-Koziarkiewicz M., Dobrowolska J., *Rekomendacje fact-checkerów dotyczące unijnego systemu zwalczania dezinformacji*, „Przegląd Europejski” 2024, <https://przegladeuropejski.com.pl/article/546258/pl> [dostęp 19.01.2025].
- Jaworski K., *Mocarstwa atomowe też przegrywają wojny! Starcie w domenie kognitywnej – rosyjski szantaż atomowy a szanse na zwycięstwa Ukrainy*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2024, nr 42(3-1).
- Jensen L.K., *Western Security Strategies and Russian Aggression*, Routledge, New York 2023.
- Kacała T., Lipińska J., *Komunikacja strategiczna i public affairs*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej im. płk. Dypł. Mariana Porwita, Warszawa 2014.
- Kanniainen V., *Heroism against madman: the psychology of blackmail and bluffing in the war game with tactical nuclear weapons*, National Defence University, Helsinki 2024.
- Karalis M., *Fake leads, defamation and destabilization: how online disinformation continues to impact Russia's invasion of Ukraine*, „Intelligence and National Security” 2024, nr 39(3).
- Karpov M.M., *BRICS and Russia's Global Strategy*, Routledge, London 2023.
- Karpowicz R.P., *Wojna i propaganda: nowe wyzwania Rosji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.
- Kempe F., *Special dispatch from Munich: Putin provokes dread and resolve*, Atlantic Council, 20.02.2022, <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/inflection-points/special-dispatch-from-munich-putin-provokes-dread-and-resolve/> [dostęp 19.01.2025].
- Kortunov A., *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*, „International Affairs” 2018, nr 94(3).
- Krzykowski P., *Rosyjska myśl strategiczna*, „Świat Idei i Polityki” 2021, nr 21(2).
- Kühn U., *The Fall Crisis of 2022: why did Russia not use nuclear arms?*, Defense & Security Analysis 02.01.2025, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14751798.2024.2442794#abstract> [dostęp 19.01.2025].
- Laruelle M., *Russia's Ideological Construction in the Context of the War in Ukraine*, „Russie Eurasie Reports” 2024, nr 46.
- Laruelle M., *The 'Russian World'. Russia's Soft Power and Geopolitical Imagination*, Center for Global Interests Papers, Washington 2015.
- Lennon O., *Perspektywa po wojnie: nowe spojrzenie na rolę Ukrainy w europejskiej architekturze bezpieczeństwa i obrony w reakcji na rosyjską agresję*, [w:] A. Madera (red.), *Ukraina: wojna, odpowiedzialność, przyszłość*, Centrum Badań Polityki Europejskiej, Warszawa 2024.

- Liik K., *Farce then strategy: Russian views of the west and what they mean for Ukraine*, European Council on Foreign Relations, 20.12.2024, <https://ecfr.eu/publication/farce-then-tragedy-russian-views-of-the-west-and-what-they-mean-for-ukraine/> [dostęp 19.01.2025].
- Loth K.J., *The Impact of Russia's Hybrid Warfare on Western Security*, Springer, Berlin 2023.
- Lucas E., *Nowa zimna wojna*, Warszawa 2008.
- Marczak W., *Polityka zagraniczna Federacji Rosyjskiej*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2022.
- Matuszak P., *Wojna informacyjna: teoria i praktyka w XXI wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023.
- Meissner J., *Rosyjska koncepcja wojny nowej generacji w świetle pierwszych doświadczeń z wojny w Ukrainie*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2022, nr 14 (50).
- Menkiszak M., *Wygrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii zachodu wobec Moskwy*, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2023.
- Mickiewicz P., Kasprzycki D., *Od „konfliktu hybrydowego” do działań konwencjonalnych? Koncepcja oddziaływania militarnego Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem zmian po 2018 roku*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2021, nr 25, https://abw.gov.pl/ftp/foto/Wydawnictwo/PBW/pbw25/1_Mickiewicz_Kasprzycki_PBW_25-2021.pdf [dostęp 19.01.2025].
- Mikhailov O.A., *Russia's Information Warfare and Its Impact on Global Security*, Springer, Berlin 2023.
- Miller R.D., *Propaganda and Disinformation in Europe*, Cambridge University Press, Cambridge 2023.
- Movtayeve E., *Russian concepts on civil-military relations and military culture*, Russia's war against Ukraine Complexity of Contemporary Clausewitzian War, National Defence University 2024, nr 33.
- Mustard A., *Putin's poisonous anti-Western ideology relies heavily on projection*, Atlantic Council, 3.07.2022, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putins-poisonous-anti-western-ideology-relies-heavily-on-projection/> [dostęp 19.01.2025].
- O'Rourke P.J., *The Geopolitical Risks of Military Escalation*, Oxford University Press, Oxford 2023.
- Olech A., Pińczak L., *Najważniejsze tezy Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej*, Instytut Nowej Europy 2021, <https://ine.org.pl/wp-content/uploads/2021/07/Najwazniejsze-tezy-Strategii-Bezpieczenstwa-Narodowego-Federacji-Rosyjskiej-2021-1.pdf> [dostęp 19.01.2025].
- Pawlak P., *Wyzwania dla mediów społecznościowych w kontekście rosyjskiej dezinformacji*, „Studia Europaea Gnesnensia” 2024, nr 26.
- Peterson S.J., *Divisions in the West: How Russia Exploits Polarization*, Princeton University Press, Princeton 2023.
- Pierce C.L., *NATO and the Future of Collective Defense*, University of California Press, Berkeley 2022.
- Potulski J., *Konsolidacja systemu politycznego jako źródło rosyjskich zachowań politycznych w środowisku międzynarodowym*, Uniwersytet Gdański, Nowa Polityka Wschodnia, Gdańsk 2023.
- Radziwiłł M., *Współczesne konflikty i wykorzystanie niemilitarnych środków wpływu*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2020.
- Rayner F.M., *Countering Russian Influence in Europe*, Yale University Press, New Haven 2023.
- Repetowicz W., „Realizm polityczny” jako środek zarządzania refleksyjnego w globalnej wojnie hybrydowej, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2023, nr 42.
- Rodkiewicz W., *Rosja intensyfikuje nuklearny szantaż*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 23.06.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-06-23/rosja-intensyfikuje-nuklearny-szantaż> [dostęp 19.01.2025].
- Ross C.M., *The Realities of Cold War Politics Today*, „Cambridge Review of International Affairs” 2020, nr 33(4).
- Salnikova O., Sivokha I., Ivashchenko A., *Strategic Communication in the Modern Hybrid Warfare*, „Social Development and Security” 2019, nr 9(5).

- Sergunin A., Karabeshkin L., *Understanding Russia's Soft Power Strategy*, „Politics” 2015, nr 35(3-4).
- Simmons R.K., *The Future of Global Security in the Age of Great Power Competition*, Yale University Press, New Haven 2023.
- Skak M., *Russian Strategic Culture: Insights from the Full-Scale War Against Ukraine*, „Strategic Panorama” 2023, nr 2.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa 2008.
- Snigyr O., *Putinism and Russian Ideological Shifts*, Foreign Policy Research Institute, 3.09.2024, <https://www.fpri.org/article/2024/09/putinism-and-russian-ideological-shifts/> [dostęp 19.01.2025].
- Strategia bezpieczeństwa narodowego z roku 2021, https://poland.mid.ru/pl/press-centre/news/ykrainskiy_krizis/strategia_bezpiecze_stwa_narodowego_federacji_rosyjskiej/ [dostęp 19.01.2025].
- Thompson P.S., *The Role of NATO in the 21st Century*, Princeton University Press, Princeton 2022.
- Treaty between The United States of America and the Russian Federation on security guarantees*, https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790818/?lang=en [dostęp 19.01.2025].
- Tsygankov A., *The sources of Russia's fear of NATO*, Department of International Relations and Political Science San Francisco State University 2018.
- Tsygankov A., *Vladimir Putin's Vision of Russia as a Normal Great Power*, „Post-soviet Affairs” 2005, nr 21(2).
- van Niekerk B., *The Evolution of Information Warfare in Ukraine: 2014 to 2022*, „Journal of Information Warfare” 2022, nr 22(1).
- Walkowski M., *Geoekonomiczne skutki wojny w Ukrainie. Globalny i europejski wymiar problemu*. „Polityka i Społeczeństwo” 2024, nr 22(1).
- White J., *Dismiss, distort, distract, and dismay: Continuity and change in Russian disinformation*, Institute for European Studies, Vrije Universiteit Brussel 2016, nr 13.
- Wystąpienie Vladimira Putina na konferencji w Monachium w sprawie polityki bezpieczeństwa*, 10.02.2007, https://poland.mid.ru/pl/press-centre/news/smolenskaya_katastrofa/wyst_pienie_vladimira_putina_na_konferencji_w_monachium_w_sprawie_polityki_bezpiecze_stwa_10_lutego/ [dostęp 19.01.2025].
- Zych M., *Nowe technologie informacyjne a komunikacja strategiczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019.

Is Moscow returning to Cold War rhetoric in strategic communications?

ABSTRACT: In recent years, it is clear to see in Russia's behaviour a return to the rhetoric that was so prominent during the Cold War. Particularly after the annexation of Crimea in 2014 and more broadly in the context of further tensions in relations with Ukraine. In this rhetoric, we are increasingly seeing terms such as 'external threat', 'information war' and 'defensive sovereignty'. Another aim of such behaviour is also to consolidate society, strengthen the sense of national identity and attempt to justify its domestic and foreign policies. A key element of this threat is the United States and NATO, against which the authorities in Moscow defend society by calling this situation a necessity for defence against the imperialist aspirations of the West. This situation is analogous to the US-Soviet conflict during the Cold War. The paper will address the rise of tensions in the context of the military-economic rivalry, which is also often portrayed as a continuation of the Cold War rivalry. It is worth noting at the outset that, despite some features linking the situation of the last century and that of the present day, the geopolitical, technological and economic context is different.

KEYWORDS: strategic communication, information, deterrence, NATO

Bartłomiej ZADWORNY – doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego, członek Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego. Interesuje się stosunkami międzynarodowymi, geopolityką oraz geostrategią, modernizacją i kierunkami rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Zwycięzca IV edycji Międzynarodowej Olimpiady Geopolitycznej, ponadto w konkursie na Esej Geopolityczny w: 2021 roku wyróżniony w II edycji konkursu, 2022 roku I miejsce w III edycji konkursu, 2023 roku II w IV edycji konkursu oraz 2024 roku I w V edycji konkursu. Uhonorowany wyróżnieniem w konkursie Young Experts Day organizowanym w Ramach Międzynarodowej Konferencji THREE SEAS ONE OPPORTUNITY. Ponadto w 2023 roku zajął III miejsce w I edycji konkursu Gier Wojennych pt. *Bursztynowy Pierścień*, a w drugiej edycji zajął I miejsce.